

Tanınmış şairin yaradıcılığı haqqında düşüncələr

Paşa Qəlbinurun poeziyası ilk günündən öz üzərinə xalqın vicdanı funksiyasını götürdü. Vicdan funksiyası isə ağırsız, mərhəmətsiz mümkün deyil. Əfsus ki, təbabətdə ağrıkəsicilərin tərəqqisi ilə eyni vaxtda fəlakətli şəkildə inkişaf edən poeziyanın keyləşdirilməsi prosesi gedir. Amma bir dəfə Gertsen demişdi: "Biz təbib deyilik, biz ağrıyıq".

Yazılı həqiqətlər bəşər mənəviyyatının üzərində durduğu balinalar deyil. Mənəviyyəti həmişə bayağılıq kimi təqdim etmək olmaz. Əxlaq dəyərlərini dəstəkləyən poeziyanın eksperimental poeziya qədər yaşam haqqı var. Amma əgər eksperimentlər əxlaq dəyərlərini laxladacaq qədər dərinə gedirsə, onda yenilik adlanan şey poeziya olmaqdan çıxır.

Lakin duyğu müəllimi olmağa can atan qələm əhli öz şəxsi həyatında təbliğ etdiyi yazılı həqiqətlərdən uzaq olduğu zaman çox iy-rənc olur. Əlbəttə, şairin şəxsiyyəti şeirləri ilə formalaşır, çünki hər bir şeir bir əməl deməkdir. Amma sadəcə əməl bir tərəfə, insan eqoizmi heç kimə, hətta ən dahi şairə belə bağışlanılası əməl deyil. Poeziya biganə olmamaq istedadı olmayan ən istedadlı şairi belə tərk edib gedir. Dahi şairlik cərgəsinə yalnız başqalarının sətirlərini özünkündən daha çox sevməyi bacaranlar qalxa bilər.

Əsl şair təkəcə poeziyası ilə deyil, başqa şairlərə olan münasibəti ilə başa düşülür.

Paşa Qəlbinur başqalarının misrasını öz misralarından daha çox sevir.

Əsl şair zamanın tənini təşrih etmək üçün mənəvi lisenziyanı öz bədənini təşrih etmək cəsarətindən alan bir cərrahdır.

Yaradıcılıq ağırlı deyilsə, onda şairə əxlaqi şübhə ilə yanaşmaq haqqımız var. Bir dəfə Paşa Qəlbinur mənə dedi: "Facie izi hər bir insanın həyatında var, faciəsiz şair ya yarımadamdır, ya da xarakterinin zəifliyi ucbatından özünə acımamaqdan qorxan ağıciyərin biridir".

Paşa Qəlbinurun tənhalıq anlayışı fərqlidir. Bəzən tənhalıq sitayiş atributuna çevrilir. Amma onun üçün tənhalıq tamam başqa şeydir: hələlik yalnız özünün anladığı ideyanı daşıyan yaradıcı tənhalığı; ucuz-bucaqsız sevgi ümməni baxan gənc oğlanın və ya qızın tənhalığı; düşmənlərlə üz-üzə meydanda təkbaşına durmuş cəngavər tənhalığı.

Şair Paşa Qəlbinur qəlb tərçümanıdır.

Təəssüf ki, özgə qəlblərin tərçümanı olan şairlər bəzən öz şeirlərini sənayenin göy gurultusuna bənzər səs-küyü ilə, döyüş meydanlarının partıltısı ilə, tovuz quşuna oxşayan atəşfəşanlıqların təmtəraqlı fişiltisi ilə doldururlar, amma onların şeirlərini oxuduğun zaman həmin şeirlər lal kinoya oxşayır: səhifələrdə ildırımın dördnala çapır, amma əsl ildırımın nə səsi var, nə sorağı.

Elə şairlər var ki, həmişə xalqın adından danışdıqlarını gur səslə bəyan edirlər. Diqqətlə baxırsan onlara və yazığın gəlir - əslində onlar o qədər tənhadırlar ki, yazıqlar olsun! Paşa Qəlbinur isə daha çox təklidən danışır, nəinki xalqdan, amma ona diqqətlə baxanda görürsən ki, əslində bu insan xalqın sözünü deyir.

Bəzən poetik cəsarəti karıxdırıcı metaforalardan, başgicəlləndirici qafiyələrdən, superdəbdə olan ritmik kakafoniyadan və yaxud əslində oğurluqdan da betər olan "modernizmin qarşısına cəsarətlə çıxarılmış sadəlikdən" istifadə etmək kimi anlayırlar. Bəzən poetik cəsarəti kiminsə sifətinə sille vurmaq bacarığı kimi anlayırlar.

Amma Paşa Qəlbinurun əsl poetik cəsarəti ənənələrə qarşı amansızlıqdan deyil, bu ənənələri pozanlara qarşı amansızlıqdan deyil, ümumiyyətlə, kənara yönəlmiş amansızlıqdan deyil, məhz özünə qarşı amansızlıqdan başlayır.

Belə bir zahirən guya gözəl "ifadə" var: "Heç kəs heç kəsə borclu deyil". Əslində isə hamı bir-birinə borcludur, şairlər isə, ələxüsus.

Şair olmaq özünü borclu elan etmək cəsarətidir.

Şair ona poeziyanı sevməyi öyrədənələr qarşısında borcludur, çünki onlar sözün gücünü ona ötürə bilib.

Şair bu günün şairlərinə, öz sex yoldaşlarına borcludur, çünki onun udduğu hava onların nəfəsi, onların udduğu hava isə onun nəfəsidir.

Şair öz oxucuları, müasirləri qarşısında borcludur, çünki onlar onun səsi ilə öz zamanələri və özləri haqqında nə isə deməyi umurlar.

Buna görə Paşa Qəlbinur Şəmkir rayonunun az tanınmış bir kəndində dünyaya göz açmış və ilk qədəmlərini atmış poeziyası "yetmişinci illərdə yazıb yarananların" poeziyasının paytaxtı oldu. Paşa Qəlbinur dərk edir ki, bir şair kimi o, gələcək nəsillər qarşısında borcludur, çünki nə zamansa onlar məhz onun gözləri ilə bizi görə biləcək.

Dahi Nazim Hikmət bir dəfə demişdi: Təzə yazmağa başlayan şairlər mənə tez-tez məktub yazır və soruşurlar: "Əsl şair olmaq üçün hansı keyfiyyətlərə malik olmaq lazımdır?" Mən heç vaxt sadələvh hesab etdiyim bu suala cavab vermirdim, amma sadələvhlik olsa da, indi çalışacam ki, cavab verim.

Mənə belə gəlir ki, həmin xüsusiyyət beşdir.

Birincisi: Gərək vicdanın olsun, amma şair olmaq üçün vicdanın olması azdır.

İkincisi: Gərək ağıllın olsun, amma şair olmaq üçün ağıllın olması azdır.

Üçüncüsü: Gərək cəsarətin olsun, amma şair olmaq üçün cəsarətin olması azdır.

Dördüncüsü: Təkəcə öz şeirlərini yox, başqalarının da şeirlərini sevmək lazımdır, amma şair olmaq üçün bu da azdır.

Beşincisi: Yaxşı şeir yazmaq lazımdır, amma irəlidə sadələşdirmə keyfiyyətlər yoxdursa, şair olmaq üçün bu da yetməz.

Məşhur ibarədə deyildiyi kimi, poeziya xalqın özünü ifadəsidir. "Xalq özünü dərk edə bilmək üçün şairlərini yaradır".

Şair Paşa Qəlbinur cizgi deyil, bütün sətirlərdən, bütün şeirlərdən əmələ gələn xətdir, sözə, həyata münasibətin xəttidir.

Şair Paşa Qəlbinur qətiyyətsizliyə nifrət edir, amma eyni zamanda dərk edir ki, kor-koranə dağıdıcılıq ondan da betər ola bilər. "Hamlet" tamaşasında Portyeri öldürən düşüncəsiz şpaqa Poloniya yox, bir başqasına da dəyə bilər. Bu ehtimal olunan ikiləşmədə şairin tarixə, onun yalan pərdələri arxasında gizlənmiş polonilərinə münasibətinin bütün qəlizliyi, eyni zamanda da təmliyi var.

Şair olmaq qafiyə ilə yazmaq bacarığından daha yüksək bir şeydir. Şair "kamil pinəçinin yarımçıq papaqçıdan", insanın yarımadamdan üstünlüyünü göstərən könül övqatıdır.

Paşa Qəlbinur üçün poeziya torpağı yalın ayaqla hiss etməkdir.

Böyük poeziya bəşəriyyətin bədi memuarlarıdır. Əsl şairlər dumana bürünmüş ay işığıdır. Böyük ədəbiyyat təbabətinin hələ əlinin çatmadığı dirilmə məqamına qədər qalxan ölüm üzərində zəfər çalmaqdır.

Qəlbinur irsi təkəcə bu günün deyil, gələcəyin də poeziyasına mənsubdur. İrs çox ciddi sözdür. Ona nə düşünmədən məftun olmaq, nə də etinasız yanaşmaq olmaz.

Paşa Qəlbinur poeziyası fitri hadisədir. Onun intonasiyası yalnız Azərbaycan torpağının canında var olan mineralın ecazkar və sehrli parıltısına malikdir. Paşa Qəlbinur poeziyası yalnız Azərbaycan təbiətinin və yalnız Azərbaycan dilinin övlətidir.

Paşa Qəlbinurun bütün poeziyası onun özü bərsində nəhəng bir poemadır. Bəzən bizə elə gəlir ki, ədəbiyyat ölür. Hətta tənqidçilər vaxtından əvvəl yazılmış nekroloqlara oxşayan məqalələr yazırlar, amma ədəbiyyat ölmək istəmir, ölə bilmir. Məhz ölə bilmir! İstənilən ölkənin ədəbiyyatı bəzən ölümü xatırladan letargiya yuxusuna gedə bilər. Amma ədəbiyyat ölərsə, xalqın qəlb, ruhu ölür. Xalqın ruhu isə ölümsüzdür, deməli, ədəbiyyat da ölümsüzdür.

Murat BAYKAL,
yazıçı-publisist.